

List izhaja
dvakrat na mesec.

Posamezna št. 75p

Naročnina
mesečno 1.50 D.

R

Neh
se ne sprejemajo.

RATNI INVALID

Poština plačana
v gotovini.Uredništvo in
upravnništvo v
Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Današnja številka obsega 8 strani in je zato dvojna. Prihodnja izide 15. januarja 1925.

Vesele praznike.

Zapisali smo besede in naša iskrena želja je, da bi bili veseli. Da bi imeli vi, vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote vesel Božič, veselo Novo leto, da bi imeli vesele praznike, to je naša iskrena želja, naše iskreno voščilo.

Ali kako naj bodo za nas vojne žrtve veseli prazniki? Kdo je poskrbel za to, da bi bili veseli? Mi smo pred desetimi leti poskrbeli, da so sedaj veseli tisti, ki bi nam morali narediti veselje. Mi smo si dali izdreti oči, da nas obdaja večna tema in da ne vidimo ne pomladi, ne sijajočega solca za to, da naredimo veselje tistim, ki so nam obljubljali za to profiveselje. V svobodni domovini častno mesto. Roke smo si dali odsekati in noge, preluknjati smo si pustili telo in s krvjo smo škropili bodočnost, da bi pričarali veselje. Pričarali smo ga, oblekli smo v oblast mogočnike in vse, katerih beseda ima pomen v državi in to vse zato, da bi se nas gledalo pohabljenega kot ljudi, da bi bilo naše mesto častno v domovini, da bi imeli biti že naprej — ljudje.

Izpolnilo se je vse. Naše mesto je na oglih ulic, da nas vidi lahko vsak, naše ležišče v listju, v hlevu, ker tam je svobodno za nas, naša jed milodari, nagrade, brenjene z nevoljo v nastavljene, posušene dlani. Naslov naš: berači.

Vesele praznike, berači!

Ko sem šel mimo kostanjev ob cesti, sem tam srečal družino. On je imel berglje, mlad, visok človek. Bil je pred desetimi leti močan hrust. Ona, njegova žena oblečena v cunje. Na rokah dveletno dete, ki me je gledalo z otroškimi očmi in drobne ročice so bile vse rdeče od mraza. Zakaj, listja ni bilo na kostanjih in zemlja je bila zamrzla. Za roko je vodila 5 letno hčerko, slabo oblečeno in videl sem, kako je njeno drobno telesce dregetalo.

Vesele praznike, vojni invalid in žena tvoja in otroci.

Mimo je prišel gospod, s kožuhovim ovratnikom na zimski suknji.

»Gospod,« je rekel: »Dajte malenkost. Moja mala sta lačna.«

Otroka sta uprla vanj otroške oči in videl sem, da nemo sprašujejo te oči, zakaj še njima niso dali skorjice kruha.

Gospod pa je zapel še poslednji dosedaj nezapeti gumb na zimski suknji in šel dalje. Otroka pa sta pogledala po očetu.

»Še malenkosti nimam ta gospod,« je rekel invalid in njegov glas je bil globok. »Hajdimo žena in otročiči. Bomo še dalje lačni.«

Vesele praznike sirota!

In zopet sem videl slepeca. Stal je ob vogalu ulice in njegova roka je držala klobuk. Mimo so hodili in nikdo se ni ozrl v klobuk. Njegova roka je bila vsa rdeča od mraza in prsti nabrekli, zakaj oster zimski veter je pihal. Oblečen je bil, kakor so oblečeni ljudje poleti, ko piše topel jug in pripeka solnce. Mene je zeblo, ko sem ga videl. Njegove misli pa so bile pri klobuku in z drugo roko je potipal, če je že padla kakšna malenkost.

Ali ni bilo malenkosti.

Vesele praznike slepec.

Nas vseh, kar nas je s prestreljenimi prsi, s prebodenimi boki, polomljenih rok in nog, izdrhtih oči in tuberkuloznih pljuč, nas vseh, ki smo brez rednika — očeta, ki smo brez moža z drobnimi otroci, nas vse vidim, kako prosimo za malenkost, s premrlimi od mraza ustnicami, z glasom od pomanjkanja in bede oslabivšim, od neprestanih prošenj ohripevšim. Nas vse vidim, kako stojimo ob vogalih in drevoredih, a mimo nas gredo izvoljeni zastopniki ljudstva, kako gredo mimo nas vlade in zagledavši nas, zaslušavši nas, kako prosimo za malenkost —

invalidski zakon, si zapenjajo še poslednji nezapeti gumb na kožuhasti zimski suknji in gredo mimo nas. Nas vse vidim, kako z nabrekli od mraza in od gladu usahljeni prsti držimo klobuke za milodare, oblečeni kot se oblačijo ljudje poleti v kopalniščih. Mrzel veter nas obletava in pretresa mišice naših izsušenih in izmučenih teles, a mi ne čutimo vsega tega, naše misli so pri tistem klobuku in z drugo roko tipljemo, ali je kdo iz mnogih, ki gredo mimo, vrigel kakšno malenkost.

Zaman. Klobuk je prazen. Malenkosti ni. Mi prezebamo, gladujemo, trepetamo, umiramo počasne, strašne smrti, a okrog nas doni neprestano, z veseljem in zadostnim zanosom:

»Vesele praznike!«

»Vesel Božič!«

»Srečno Novo leto!«

Mimo nas hiteči govore to in si zapenjajo kožuhaste zimske suknje.

Zato, vojne žrtve, kakšno naj bo naše veselje?! Kakšna naj bo naša radost ob dnevih rojstva Gospodovega, ob dnevih, ko zapišemo zopet prvi dan, prvi mesec novega leta? Vesel ne more biti, srečen ne more biti. Pozabljeni, lačni in prezebajoči ne poznajo veselja, za njih ni srečnih dni. Vse to so darovali drugim, ki so dar prejeli, darovalca pa odvrgli, pozabili.

Mi samo, srečajoč drug drugega porečemo v pozdrav, v voščilo za te dneve zares neprimerne, ali resnične besede.

»Nimamo zakona!«

Malenkosti nam niso mogli dati celih šest let. Malenkosti so jim bile pretežke, da bi nam jih dali, dasi so njih zimske, kožuhaste suknje dvakrat in še večkrat bolj težke, a so si jih vseeno dali in privoščili. Zato dragi sotrpini, vojne žrtve, drobni, nežni otročiči. Pozdravljamo vas za praznike za novo leto:

»Nimamo zakona!«

Memorandum finančnemu ministru.

Današnje mizerne pokojnine in doklade vojnih žrtev niso nikamor za primerjati. Nadejali smo se, dejali smo se, da jih novi invalidski zakon poviša toda to vprašanje se je z zakonom zavleklo. Ne moremo čakati na zakon, ki bo prišel šele drugo leto enkrat po volitvah zopet na dnevni red.

Naše pokojnine je treba takoj povišati. Zato se zavzema na vse načine naše udruženje in središnji odbor v Beogradu je poslal pred kratkim spomenico finančnemu ministru.

Izročil jo je tov. Pero Lazarevič osebno ministru dr. M. Stojadinoviću. Minister je izjavil, da se misli vojnim žrtvam pomagati v kolikor dopuščajo današnje finančne in proračunske razmere. Predlagal bo, naj ministrski svet sprejme kredit 100 milijonov dinarjev, poleg onih svot, ki so predvidene po finančnem zakonu in budžetu. Poleg tega pa je obljubil minister, da se izplača tudi svota 4 milijone dinarjev, katera je deponirana pri upravi fondov kot obrtni kapital za invalide obrtnike in se izroči v to svrhu Udruženju vojnih invalidov.

Zaostale pokojnine in doklade pa se še ne morejo izplačati, ker ni kratja za nje, narodna skupščina pa ne deluje, ki bi lahko našla drug izvir.

Memorandum, katerega je izročil predsednik tov. Lazarevič finančnemu ministru dr. Stojadinoviću se glasi sledeče:

MEMORANDUM

središnega odbora udruženja vojnih invalidov radi povečanja invalidskih pripadkov in zboljšanja njihovega stanja:

1. Invalidom naj se povečajo dodatki do višine mesečnih pripadkov, kakoršni so predvideni v zadnjem zakonskem projektu.

Vsem invalidom, vojnim vdovam in sirotam želi vesel Božič in srečno Novo leto

Izvršni odbor.

To ne znači nič drugega, kakor izvršitev § 278 finančnega zakona, katerega je sprejela naša vlada.

Ti dodatki naj se izplačajo od 1. aprila t. l. naprej in naj se s tem da važnost zakonu.

2. Izplačajo naj se pokojnine, ki so sedaj na dolgu.

Država je vpeljala med svojimi državljanji invalidski davek, toda te svote troši za druge stvari, invalidi kljub svojim bednim pokojninam pa so postali upniki države, katera je tudi v drugem oziru njihov moralni dolžnik.

3. Udruženju vojnih invalidov naj se izplača štiri pro mile in eden odstotek od veliko in malo prodaj tobaka, ker mu te sume pripadajo, ker je napravilo sporazum z upravo monopolov glede trafik, in velikoprodaj, katere niso v rokah vojnih žrtev.

4. Invalidom rezervnim oficirjem iz svobodnih poklicev naj se vrnejo dodatki, katere so do sedaj uživali. (O tem obstoji osebna vloga.)

5. Pri izdaji obveznic za vojno odškodnino se vsi zaokroženi poviški nad tisočicami odbijajo za narodni invalidski fond.

Ta svota znaša danes okoli sto milijonov dinarjev in pripada invalidom, zato jo je treba odstopiti invalidskemu udruženju za gospodarsko ojačevanje invalidov.

6. Naša država je pri reparacijskih komisijah dokazala in dobila vojno odškodnino za 230.000 osebnih invalidov, za 280.000 žrtev po padlih in za 40.000 vojnih sirot brez očeta in matere na temelju francoskega invalidskega zakona. Od celokupne vojne odškodnine, ki jo je prejela, pripada 60% na osebno vojno odškodnino in 40% na materijelno vojno odškodnino. Invalidi niso dobili od svojega pripadka niti pet para, kljub temu, da je država redno prejemale denar od nemške države, katerega so invalidi odkupili s svojo krvjo in deli teles.

Zato zahtevamo, da se izpolnijo vsi zahtevki iz tega memoranduma.

7. Vse to je treba sprovesti najkasneje do 1. decembra 1924, ker so vojne žrtve že avizirane radi teh svot, da jih to pot ne bodo zastonj čakale, ker med tem že preveč trpe v bedi, gladu in zimi.

Ta projekt je izročen predsedniku min. sveta, ministru socialne politike in ministru financ.

100 milijonov.

To število zveni danes med vojnimi žrtvami in jim napravlja različna premišljevanja, ugibanja in pričakovanja. Minulo je že par tednov odkar je vlada sklenila votirati »100 milijonov dinarjev« za zboljšanje prejemkov vojnim žrtvam, ker še niso regulirani z novim invalidskim zakonom. Vsak je že računil in si delal načrt, koliko mu pripade od gori navedene večje vsote.

Vse pričakuje, kdaj se pokažejo prva dejanja in želi vedeti, kako stoji vprašanje.

Ker nismo še nič videli, ne moremo nič pozitivnega misliti, po svojih težkih izkušnjah pa smo pesimisti. Pesimizem vlada v tem oziru v celokupnem udruženju, tako pri nas kakor drugod, celo pri središnjem odboru, ki ima najbližje stike z odločujočimi faktorji. Naše centralno glasilo »Ratni Invalid« je istotako pesimistično, ker posnemamo iz njega sledeče stavke:

Današnja vlada je na pritisk Nj. Vel. kralja sprejela odločbo na podlagi čl. 278. finančnega zakona, da poviša še pred koncem tega leta prejemke vojnih žrtev in je določila za to 100 milijonov na ime začasne pomoči, do sprejema invalidskega zakona.

Znano je, da se čl. 278. fin. zak. glasi: »Dokler se ne sprejme nov zakon po katerem se regulirajo pripadki invalidov in njihovih družin, se pooblašča ministrski svet, da more s svojimi odločbami odrejati draginske doklade invalidom in drugim vojnim žrtvam.«

Ta člen je bil sprejet o priliki razpusta parlamenta, aprila meseca letos, ker je bilo treba dati utehe vojnim žrtvam za propadli projekt invalidskega zakona, ki bi moral priti na vrsto ravno pred razpustom parlamenta.

Propadli načrt invalidskega zakona je izdelala vlada g. Pašiča, čl. 278. fin. zakona je stilizirala tudi ista vlada. Neki član dotične vlade, ki je sedaj v tej vladi zopet minister, je pojasnil takratnim predstavnikom udruženja čl. 278. fin. zakona in rekel, da je mišljeno povišanje invalidskih dohodkov do višine, kakršno je predvideval dotični projekt invalidskega zakona.

Ta določba pa je do sedaj ostala laž za poslušno invalidsko deco. Prošlo je že 9 mesecev, pa obetnje ni rodilo nikakega plodu, ker nobena vojna še ni prejela niti pet par na temelju lamoznega člena 278. Sedaj, tri mesece pred potekom proračunskega leta, potem ko je že propadel zopet en invalidski zakon in pod utisom novih volitev, smo dobili zopet obetanje, da se nam razdeli na podlagi gori omenjenega člena 100 milijonov dinarjev. Stranski človek, ki bi mu bilo to poznano, bi nam rekel »sprejeti tako obetanje se pravi iti preko vsake logike in moralnosti«. Mi bi mu odgovorili na edin način, da sprejmemo obetanje, ker moramo dokler se ne rešimo, da povsem spremenimo svoje stališče napram predstavnikom državne oblasti.

Ali je globina tragikomedije katero preživljajo vojne žrtve izražena v eni izjavi enega današnjega ministra vlade g. Pašiča. Nekateri nam je rekel »da se velik dolg vojnim žrtvam na neizplačanih pokojninah ne more izplačati do sestave novega parlamenta, ker ni za to zakonskih možnosti.

Ako analiziramo te izjave pridemo do žalostnega zaključka. Navesti hočemo samo tri: da naše finance stoji zelo slabo, kar je slab znak za naše prilike v splošnem, drugi, da je naša država postopala najgrše baš z vojnimi invalidi in njihovimi družinami, kar so zelo rožnati znaki za moralo in tretji, da v besedi začasna pomoč govori le o odplačilu enega dela dolga, kar nam ga dolguje. Neobveščeni človek bi mislil, da se ta začasna pomoč tika nekega poviška že na ono, kar se dobiva, in bi bila le kot nekaka nagrada za propast novega invalidskega zakona. Pri tem pa se gre za obetanje glede odplačila dolga. Ali je treba povdarjati

kak pojem predstavlja pri vojnih žrtvah »vladino obetanje.«

Država prejema invalidski davek, predvideva je velike kredite pa vendar dolguje invalidom ogromne svote in obeta začasno pomoč.

Tako delo je plačalo s smrtjo ogromno število sinov otačbine, katerim gre največ zahvale za njeno slavo in veličino. Tudi na narod pada sramota, ker je bil miren in ravnodušen gledalec takega dela.

A krivec se vozijo v avtomobilih, ki stanejo državo milijone. Boli nas naša nesreča in sramota našega naroda, boli nas pa najbolj zavest, da državi, ki tako čudovito moralno in logično greši, preti črna bodočnost.

Iz teh stavkov moramo posnemati še vedno pesimizem.

Zato plavajo naši računi še vedno v zraku in se ne moremo zanašati na sigurnost, ker smo že preveč izkušeni in se nam ravno sedanjí čas zdi precej neprimeren za upe.

Vendar pa čujemo, da se vseeno pripravljajo neki pravilnik v ministrstvu za socialno politiko, po katerem naj bi se razdeljevale povišane baje po 30% ključu.

Toraj naj ne bo zopet več samo ena »povest o 100 milijonih.«

Značilni dnevi.

Ministrski svet je torej dal kredit 100 milijonov dinarjev za prvo pomoč vojnim invalidom in rodbinam padlih vojnih žrtev. V ministrstvu za socialno politiko pa sedaj komisija izdeluje pravilnik, kako se naj porazdeli teh 100 milijonov dinarjev.

Ta stvar, to izdelovanje pravilnika gre zelo počasi, posebno, ker je že zima tu in da je beden položaj invalidov s tem še postal slabši. Tisti, ki ga izdelujejo, zime ne čutijo, oblečeni so dobro in siti tudi. Zato se jim ne mudi. Ali nam invalidom in rodbinam vojnih žrtev se mudi. To treba razumeti in upoštevati. Poleg tega nas pa skrbi, kako bo izgledal ta pravilnik za razdelitev teh 100 milijonov in kakšno pot bo še moral ta denar narediti, predno pride — ako sploh pride — v roke tistih za katere je namenjen.

Ta začasna pomoč je obljubljena vojnimi invalidom in rodbinam padlih kot naknada za novi zakon, ki je moral pasti vsled borbe političnih strank, ki so izzvale razpust parlamenta prej nego je bil zakon sprejet. Vojne žrtve so čakale na ta zakon z utripajočim srcem, ker jim je imel ublažiti ostro zimo in zato je ta podpora od 100 milijonov tolike važnosti.

Dejstvo, da je stanje večine vojnih žrtev strašno in naravnost obupno; dejstvo, da je zima že tu in z njo strahote za vse tiste, ki so lačni in goli; dejstvo, da umirajo drug za drugim vsled bolezni in pomanjkanja zahtevamo, da se birokracija pri pravilniku potruži, da ga hitreje

naredi in da birokracija takoj izvede razdelitev tega denarja.

Ko smo zgubljali svoje roke in noge, svoje oči, svoje zdravje, ko so zgubljali naši možje in očetje svoje življenje, ni bilo potrebno toliko zavlačevanja, nego se je moralo to hitro zgoditi. Zato imamo pravico, da zahtevamo, da se tudi razdelitev denarja, ki pomeni za nas kruh, obleko, na kratko življenje, izvrši enako hitro.

Zato mi smatramo te dneve za značilne. Zakaž, ako se nam do konca tega leta ne izplača vsaj večji del od teh 100 milijonov, ki so nam obljubljeni na tako resen in oficijeten način, mi nočemo več verjeti in ne bomo verjeli v resno željo, da nam hoče vlada pomagati. Beseda, *noče* ali *ne more* za nas nima pomena in ne zmanjšuje krivde vlade, ker mi vemo, da ta država ima sredstva, da izpolni svoje obljube. In to tembolje, ker se zavedamo, da ne gre tu za miloščino, nego za odplačilo nezmatne sume proti ogromnim žrtvam, ki smo jih morali do-
prinesti in za katere je država naš dolžnik.

Zato bomo po 1. januarju 1925, ako se ne izvrše obljube, prepričani vsi, da se v tej državi samo *jemlje*, ali ničesar ne daje.

Mrzlica.

I.

Vsakokrat, ko se razpišejo volitve v Narodno skupščino prešine mrzlica mnoge. Stranke se pripravljajo na velike bitke, sklicujejo se shodi, postavljajo se kandidati. Tako je prav, tako mora biti. Nazori se očrtavajo jasnejše, načela se dvigajo iz vsakdanjosti in ljudje se grupirajo, jasno, razločno tja, kjer je zastava njihovega mišljenja in ideala.

Vsakokrat, ko se razpišejo volitve v Narodno skupščino, se zbudi v nekaterih želja, videti sebe na kandidatnih listah, videti svoje ime na plakatih, slišati govoriti o sebi ... Ti nekateri si najdejo enakovredne in sprevod Kurenta gre po deželi. Bobneče so njih parole, že ime samo je bobneče in z velikim slovesom vabijo k sebi ljudi, kakor dandanašnje posojilnice in hranilnice, ustanovljene iz gole špekulacije in stoječe na šibkih nogah. Koristi ni videti, samo zguba, polom, zasmeh se smehlja od daleč in prihaja bližje.

Tako je tudi letos.

Med invalide je prišla mrzlica. Posebne vrste mrzlica. Ime ji je »odbor za razplet...« in takodalje. Ta odbor prireja zdaj shode to v Celju, to v Mariboru, to v Ljubljani. In vabi invalide, naj gre do poslušat Meznariča, ki je govornik.

Namen vsega tega je, postaviti invalidsko kandidatno listo in priti v parlament. In kot invalidski poslanec izvaja naj to, kar se drugače ne da izvajati.

Dr. A. Koranik:

Zaprta vrata.

(Nadaljevanje.)

VARDHANA: Pregrešil si se proti zakonom naše in tvoje kaste, kraljevič! Postavil si se na čelo upornikov brez kaste. Ali vedi, še imamo meče in pušice in dokler živi tudi poslednji Kšatrij — se niti za korak ne umaknemo od svetih običajev. Kri naša nad tvojo glavo!

KRALJ: Stojtel! ... Poslušaj, Kalasoka, jaz vem: Za tebej jih je nešteto! Nastal bo velik pokolj. Ali prej bo sveta reka krvava, nego da pred smrtjo zagrešim največji zločin, da razorjem temelje svetu. Ti si se sam izročil v naše roke. Ali nočem te, ne morem te žrtvovati. Moj edinec si, moja nada si bil in ponos moj... O večni bogovi! Govori mi ti, o sveti Anabha! Učitelj si mu bil. Ali si ga ti naučil, da se izgubi v norih in zločinskih sanjah?

ANABHA: Kdo naj pozna prepade, v katere zablodi duša? Kdo zna kakšni svetovi se zrealijo v notranjem očesu človeka? Ni bil to moj nauk, ki ga oznanjuje Kalasoka. — Nisem ga učil uporov, ne prevratov. Molčeca potrpežljivost in čakanje na večnost to se je učil pod debli moje hiše. (*H Kalasoku*): Reci mi, brat moj, izvoljenec Brahme, kaj te je napotilo na to stezo?

KRALJEVIČ: Častiti učitelj — ti sam si me učil vse to. Zakaž, ti si me naučil velike besede, da ni nič resničnega, cesar nisi videl v svoji duši, in da je bitje globoka skrivnost, katero razodene vsak na svoj način... Razodelo se mi je v mračnem času...

ANABHA: Ali se ti je moglo razodeti nekaj, kar je zoper svetovni zakon in red? Saj smo mi poslušali v šepetu dreves in žuborenju potoka: Kar je, je — in mora tako biti...

KRALJEVIČ: Slišal sem to in še več (*ne go to*).

ANABHA: Ali nismo gledali smrt silnega in smrt slabega, večno enako trpljenje? Enega radi njegove slabosti, a drugega radi njegove moči?

KRALJEVIČ: Slišal sem to in še več.

ANABHA: Kaj si videl?

KRALJEVIČ: *Sebe* samega sem videl.

ANABHA: Tedaj si videl to, kar je največje. (*Povesi molče glavo*).

KRALJ: Govori brez zavijanja, kraljevič! Ti stojiš pred nami kot pred sodniki! Izdal si svojega očeta, svoj stan; zakone pradavnih časov si potepal z ного. Govori, predno uznamo, kako se nam je ločiti. Kaj si videl, da te je zapeljalo na tiste nečuvne grozote?

KRALJEVIČ: Včeraj so se nenadoma sestali žarki razodetja v žarišču in opazil sem, kdo sem.

KRALJ: Kaj si vendar drugega nego kraljevič Bengalski?!

KRALJEVIČ: To sem — ali kot oblak, ki je za trenutek sprejel neko gotovo obliko; trenutek pred tem ni bil to, a kmalu zopet ne bo več... Oblak ni oblak. Jaz nisem jaz...

KRALJ: Ti nisi ti! A kaj si potem?

KRALJEVIČ: Vrtilo, ki se ogleduje pri vrtenju kolo, ki je spoznalo svoje vrtenje in se ustavilo, ogenj, ki razsvetljuje samega sebe. Od svojega najzgodnejšega definstva sem slutil to. Čutil sem v sebi vedno nekaj tujega in nisem vedel, kaj je v meni moje. Mnoge noči sem preležal z odprtimi očmi in gledal v sebi slike tako strašno lepe, tako čudovite. Vedel sem, da to ni sen. — Živo sem se jih spominjal, kakor onega, kar je danes in včeraj. Enkrat je bil to velik kralj, ki je iz daljne daljine prišel v spremstvu ljudi brez števila. Jaz sem bil ta kralj, veliki, beli mladec z zlato čelado na glavi in v bliščem oklepu. Slišal sem ljudstvo, kako je vzklikalo, ko so izgovarjali moje ime. Spominjal sem se nešteto dežel, ki sem jih osvojil, mest, ki sem jih osnoval in jim dal svoje ime, ljudi, belih in temnopoltih, katere sem premagal — dokler nisem v nekem vročem mestu pri neki gostiji sredi belih ženskih teles, umrl — a ob mojem odru so žalovali za velikim pokojnikom... Zopet drugikrat sem videl v daljavi sivo morje. Svinčeno nebo — ostrokončaste skale. Celi val se je srdit razbil

Tovariši, vsi, ki se borimo v udruženju za naše vprašanje, ki sklicujemo proteste, interviramo pri vladi, poslancih in ki organiziramo svoje tovariše k stanovski borbi, smo družba državnikov ali režimovci. Kaj takega more trditi le Podmenik-Mežnaričeva družba, ki ne ve od stanovske borbe za invalidsko vprašanje popolnoma nič. S politiko ne bomo nikoli rešili vprašanja vojnih žrtev. Naše vprašanje ni politično vprašanje, ampak državno vprašanje, katero so dolžne rešiti vse stranke brez razlike. Ravno zato, ker vlačijo današnje stranke invalidsko vprašanje v politiko še ni rešeno. Stranke se poslužujejo grdega sistema, da obljublajo invalidom zlate gradove, ako postanejo njihovi pristaši. Ko pa pride kaka stranka na vlado, raztegne samo svoj lep problem rešitve invalidskega vprašanja, v praksi pa je vsako drugo politično in osebno delo več kakor pa vprašanje množice gladnih vojnih žrtev.

Dobro bi bilo, da bi vojni invalidi prevzeli krmilo naše države, saj imajo za to največ prava, ako se pomisli, da so oni stvorili to državo.

Da bi spravili svoje invalidske poslance v parlament, so ugibali že drugačni možje kakor pa so se predstavili danes slovenskim invalidom v obliki odbora za razplet politične situacije. To vprašanje je bilo celo že predmet invalidskega kongresa. Konstatirati moramo, da se je vprašanje po vsestranskem pretehtanju pokazalo kot nemogoče, ker invalidska masa ni kompaktna, ker volilni red ne daje teh možnosti in pa ker lahko odkrito priznamo, da so strankarske strasti preveč razpletene.

Mislilo se je tudi na kombinacije z drugimi sorodnimi strokami. Tudi pri drugih slojih, kakor pri državnih nameščencih, vpokojencih in dobrovoljcih se opaža to stremljenje, a povsod se konstatira, da je danes še nemogoče, ker še ni pripravljena tozadevna stanovska zveza.

Le strokovno bi se dalo z velikimi združenimi močmi raznih slojev prodreti z uspehom preko današnjega volilnega reda.

Pri tem bi pa morale delovati same stanovske organizacije, ne pa odbor za politični razplet, ki ne more biti nič drugega, kakor privešek kake politične stranke.

Podmenik-Mežnaričev odbor je tak in stoji na čelu le peščici malkontentov, ki vedno samo ruvari, ne ve pa sama kaj pravzaprav hoče in ima od tega.

Tovariši, za resen stanovski boj, kakoršnega vodi naša stanovska organizacija ni treba iskati med invalidi nobenih pristašev, ker ga vodijo vsi brez izjem in razlike.

Naša stanovska organizacija je danes razpletena po celi državi in je bolj močna kot marsikatera politična akcija Podmenik-Mežnaričevega kova. Ne mislite invalidi, da ima naše celokupno udruženje zatisnjene oči in ne vidi vseh sredstev, ki so mogoči za doseg naših pravic. Kaj takega in še kaj več kakor Podmenik-Mež-

naričeva politična skupina, bi udruženje že zdavnaj lahko naredilo.

Odbor za razplet politične situacije je začel med invalidi v Sloveniji z demagoško politiko, ki ima v prvi vrsti namen loviti politične pristaše s praznimi obljubami in pa kljubovati izvršnemu odboru, v katerem se svojčas ni dalo razpletati takih metod.

Naše udruženje je popolnoma nepolitična organizacija in prepušča vsakemu invalidu, da se brez vsakega vmešavanja politično udeje v kateri politični stranki hoče po svojem lastnem prostem mišljenju in prepričanju.

Ne pripušča tudi nobenih političnih akcij med člani, ker smatra, da invalidsko vprašanje ni politično ampak stanovsko vprašanje, do katerega veže ves jugoslovanski narod brez razlike politike, vere in stanov, enaka človečanska dolžnost.

Zakaj se nista tov. Podmenik in Mežnarič udejevala takrat, ko sta bila funkcionarja udruženja, da bi dovedla invalidsko vprašanje do rešitve?

Imela sta takrat večjo moč in zaslombo kakor jo bosta pridobila s politično akcijo.

Prepričani smo, da bo tudi akcija odbora za razplet politične situacije ostala samo blamaža med invalidskim pokretom. Naši invalidi poznajo dobro situacijo in tudi svoje sodelavce in ne gredo na lim praznim demagoškim vabam.

Po besedah predstavnikov odbora za razplet situacije se posnema blamaža, katero bodo ti ljudje doživeli.

Šlučajno je imel pisec tega članka čast pristostvovati nekemu njihovemu shodu, na katerem se je predstavljala brezplačno »politična komedija«.

Predstavljali so jo sami znani komedijantje, ki imajo svoje večkratne vaje pri Boletu v Ljubljani.

Prvo vijolino je hotel igrati tov. Podmenik, toda ga je vedno pretolkel veliki boben, katerega je udarjal še bolj izvežbani predvajalec Mežnarič.

Vršil se je v restavraciji pri Zlatorogu v Ljubljani shod:

Poslušajte dragi tovariši poslušalci!

Odbor za razplet politične situacije slovenskih invalidov rabi denarja, da razplete svoje politične probleme. Invalidi nimate danes nič samo za to, ker nimate svojih poslancev invalidov in sicer takih, ki se drže našega programa. Z našimi poslanci bomo dosegli vse, dobiti pa moramo poprej v izvršnem odboru oblast in kar je glavno denarna sredstva iz tamkajšnje blagajne. Iz udruženja je treba pognati vso inteligenco, ker potem se bo dalo šele delati.

Invalidi, ne izplača se še dalje govoriti o takih shodih, ker ste jih imeli sami priliko slišati in ste se lahko prepričali kaj zmore odbor za razplet politične situacije in kako se bo končalo njegovo plodovito delo.

KRALJ: Naj bo tako, kakor govoriš, sveti oče. Samo, da se nas Brahma usmili... (Daje slugi v tem smislu ukaze).

ANABHA: Pomolimo k Maji. Tudi Brahma se bo usmilil. Ne bo hotel, da se uniči sam. V čas, ko žena ne more zapreti vrata večnosti— preneha bistvovanje...

(Sklene roke navzkriž in s tihim recitativom izgovarja besede Majine himne. KRALJ govori počasi za njim.)

Maja — ti stolika,
Maja bogolika,
Boginja blagodejna,
Maja, ti čudodelna:
Usmili se nas!

Ti, ki vse oživljaš
iz »nega«, da se rodi
v koprene tajni Ti...
Usmili se nas!

Sladkosti, ki jih kriješ
moč, ki jo razvijaš
ko sklepaš zakone:
Usmili se nas!

Krepost naj Tvoja bodi
za vzor nam vsepovsodi
dokler rešitve Brahma
ne objavi vsem stvarjem.
Usmili se nas!

Napačno stališče.

Včasi se sliši tuintam med invalidi, da bi trebali biti bolj popustljivi, da bi se morali ukloniti volji kakšnega gospoda, in da je spor z njim na škodo invalidski stvari.

Na prvi pogled se to vidi pravilno in resnično. Ali v resnici je to zelo napačno mnenje. Organizacija se je ustanovila zato, da so se invalidi lažje zoperstavljali volji posameznega oblastnika, da so lažje povedali javnosti, kako in kje se jih oškoduje. Organizacija je bilo tisto delo, ki je s svojo težo in veličino mnogokrat preprečila eno ali drugo intrigo, škodo ali napad na invalidske koristi: Ako bi se pa organizacija uklonila, izpoljevala zahteve posameznih nih gospodov, ki oblačijo in vedrijo v invalidskih vprašanjih, potem pa bi organizacije sploh ne bilo treba, saj je vseeno, če se invalide spravi na kolena posamezno, ali pa skupno. Saj je vseeno, če se pretepe tega ali onega, ker kjer ni tožnika, tudi ni sodnika.

Da pa organizacija tudi podleže v svoji borbi pred posameznim mogotcem, je pa jasno; saj ji mečejo polena pod noge lastni organizirani tovariši. Mesto, da bi jo branili, da bi večali njeno avtoriteto, jo ponižujejo še s tem, da soglašajo — ne z organizacijo, — nego s tem, kar se proti organizaciji dela. Ni čuda, ako se zgodi, da se na socialni politiki raje ozirajo na prošnje, ki niso šle skozi organizacijo, kakor pa na one, ki so bile vložene potom organizacije. Tudi se poskuša gotovim invalidom dati brez vednosti organizacije to ali ono, z vednostjo oziroma s priporočilom organizacije pa se navadno odkloni. To ni nič posebnega in nenavadnega. Že od nekda so se merodajni faktorji trudili ovirati delovanje organizacij, ne samo invalidske, nego vsake, ki je zahtevala za svoje člane pravice, ki jim gredo po zakonu in raznim odredbam. Razbiti organizacijo, to jim je cilj. Ker pa to ni tako enostavno, pa se mora vsaj vzeti ugled organizacije, mora se ji pokazati svoje pravice in jo povsod omalovaževati. Kajti, pri vsaki organizaciji se najdejo opozicionalci, ki niso zadovoljni z enim ali drugim ali ki niso zadovoljni iz navade in sami ne vedo zakaj. In te treba vzpodbuditi, jih podšuntati, jih podpirati, da vrše to, kar bi taki faktorji v pisarnah bili radi da bi se vršilo. Ko se to doseže, se jih pa kaže organiziranim članom, kjer le mogoče, češ, glejte, ti niso zadovoljni z odlokom, naredite, da bo drug. Recimo, da pride do tega, da se člane preslepi, tedaj zopet skrbe gospodje iz uradov, da pridejo v odbor njim pokorni sluge. Saj s tem je odbita ost organizacije, s tem je ona takorekoč umrla. Za kratek čas, kot izpolniteljica volje gospodov pa je lahko.

Invalidi, ki gredo na lim, sami ne vedo, da škodujejo samim sebi. Po naravi je človek vedno nezadovoljen, invalid pa še bolj. In če se mu trobi še povrh, da je ta ali oni odbornik

ANABHA: Še eno sredstvo je, ki se naj pozikusi. Ako pa to ne pomaga — potem se mora ljubezen napram sinu umakniti pred zahtevo vsega, kar je živega...

KRALJ: To sredstvo je...

ANABHA: Ti veš, Situnago, da je tvoj sin oblekel obleko našega reda in se zaobljubil, da bo živel, kakor živimo mi. Ali naša prva zahteva je: čistost. Zakaj, samo čist človek je tudi resničen človek. Kdor ne ubije v sebi nagona roditi — ni popoln človek. — Kraljevič je to obljubo držal. Ali Brahma nam daje znamenje kot v opomin: malo jih sme živeti tako. Na njih je svet bistvovanja. Drugi morajo ustvarjati in pomagati Maji v tkanju njene obleke s tisočermi oblikami — dokler Brahma ne preide svojega kroga in dokler se tisto raznolično ne razblini v eno... Kraljevič mora svojo obljubo prelomiti. Kjer preti pogin svetu, svetost posameznika nima cene... Daj mu pripeljati bajadere. Naj se mu prebude čutila. In ko se zgane v njem prva želja in ko pritisne na usta žene prvi poljub — potem je svet odrešen. Zakaj, žena je ohranitev sveta, tega življenja, je tkalska statva Majina...

KRALJ: Ne pomeni li to, upreti se vsemogočni volji Brahme? Ali se da odvrniti to, kar se ima zgoditi?

ANABHA: Kar se godi sedaj, se je godilo že prej in do vekomaj se bo godilo — pa tudi to je volja Brahme. Krog je brezkončen in v njem ni presledka...

(Istočasno, ko traja molitev, se iz notranjosti dvora sliši zvok frule in udarci kastanjeta, kakor, da daje takt. Z druge strani zidovja se sliši vpitje, ki vedno narašča, trenutek približajoče, trenutek oddaljajoče se.)

SLUGA: (razburjen) Kralj, Čandali se zbirajo v bližini dvora. Zahtevajo kraljeviča. Pobili so že mnogo meščanov in Brahmanov ter jim pijejo kri. Vojaki so pred njim zbežali, tako so številni in divji.

KRALJ: Gorje, kaj bo?

ANABHA: Počakaj! Kolo se vrti samo od sebi!

ŠESTI PRIZOR.

KRALJEVIČ. BAJADERA.

(Iz ene izmed več pribeži kraljevič KALASOKA. Ne da bi si ogledal, zbeži naravnost čez dvorišče k vratom. Ko sta ga KRALJ in ANABHA opazila, se urno skrijeta v pagodo. Za kraljevičem se pojavi BAJADERA. Zlate obroče nosi na rokah in okrog čela. Temne lase je razpuštila in jih ozaljšala z rožami. Dolga, bela tunika iz kašmira ji pokriva telo in pada vse do nog, na katerih so sandali. Prepasana je s srebrnim pasom.)

KRALJEVIČ: (se trudi, da bi odprl vrata, a zaman; v besnem obupu bije z glavo ob zid) Ah! Pustite me ven! Pustite me ven! Moji bratje čakajo na me. Odprite vrata! (Poslušaj. Sliši se nekje za zidovjem vpitje Čandalov). Oni se bore, a mene ni med njimi. Prokletje tistim, ki so zaprli vrata, ki so me vjeli! Osvetim se!

tak in tak, da se ga mora odstraniti; da se mora ves odbor obsoditi itd., prav rad pritrjuje, ne da bi pomislil, kaj je prav za prav tisto, za kar se ogreva. Noben še ni povedal ničesar bistvenega, ničesar konkretnega, nego samo pavšalno sumničenje in zmerjanje. Da nekdo ni dobil podpore, ker mu je ni potrebna, ni dokaz, da je odbor za nič. Da se nekemu ni dalo posojilo, ker ni dal dovolj garancij, tudi še ni dokaz za greh, ki se smatra od opozicionalnih invalidov. Ta podpora in posojila so pa v glavnem tisti kamen nezadovoljstva, s katerim se operira. Poleg pa še pride dejstvo, da se tirja člana, naj vrne posojilo, kakor je sam obljubil in se zavezal, a te obljube ne drži. In to vzbuja zopet odpor proti odboru.

Da odbor ne dopušča, da bi se z invalidskimi pravicami kupčevalo in delalo kakšne izjeme in protekcije, je zopet vzrok nezadovoljstva. In zato se ga kritizira in vso organizacijo mrzi. Nikdo pa še dosedaj ni navedel ničesar, kar bi le nekoliko pokazalo, da odbor res ni nič vreden, da je res škodil invalidom in organizaciji. In ko se take ljudi resno vpraša, naj povedo, kar imajo, pa ni glasu iz njih grl.

Naj omenimo samo spor s šefom socialne politike, dr. Goršičem. Če bi odbor sklonil svoj hrbet pred njim in pustil, da bi se delalo, kakor bi on rad, bi bili s tem invalidi zadovoljni? Saj nočemo tukaj govoriti, kaj je delal in kako dela, dovolj je bilo vsega tega že v listu. Ali naj nam povedo invalidi, ali si dopuste to, da bi se njih zastopnika, ki gre k dr. Goršiču v zadevi invalidov intervenirati, vrglo ven?

In to je bil začetek vsega. Da smo dr. Šavniku poslali odprto pismo v zadevi mariborske trafike, ki se je oddala pod roko, brez razpisa in smo zato povedali svoje tudi drugim krivcem, ali bi tega ne smeli? Ali bi morali mirno gledati in prenašati tako zapostavljanje? Invalidi, govorite. A mesto da bi se podprlo odbor, ki predstavlja organizacijo, pa ena iz podružnic (ali bolje dva njena člana v imenu podružnice) pohvali — ne nas — nego dr. Šavnika, da je on imel prav in ne mi in da odbor ni bil na mestu, ko je poslal odprto pismo.

S tem se podkoplje moč, važnost in ugled organizacije in to samo zbog osebnih zadev. In tako nastajajo spori in odbor pač v tem položaju ne more kloniti glave, ker se zaveda, da ima prav ter reči: kapituliram. Dobro je, da prezirate organizacijo.

Organizacija gre svojo začetano pot, tisto, zbog katere so se invalidi združili v njo, da jo lažje prekoračijo. Če zadene na tej poti ob to ali ono nepriliko, če se ji je na tej poti vojevati tudi z lastnimi tovariši, ki so v organizaciji samo zbog materijelnih koristi, a ne zbog ideje same, se bo vojevala. Uklonila se ne bo, ker se ukloniti ne more. Če se ji postavijo po robu tudi organi, ki bi morali skrbeti za invalide in gledati, da se vojnim žrtvam vsaj malo olajša beda, pa bo organizacija vojevala tudi proti njim,

vseeno, četudi momentano podleže. Ali svojega načela ne bo opljuvala in zatajala, svojih članov ne bo nehala braniti, lasne člane, ki se nočejo ravnati po pravilih bo karala, člane, ki ji bodo nasprotovali in ji jemali ugled bo izključevala.

Bojazen, da organizaciji spor s tem ali onim javnim organom utegne invalidom škodovati je ničeven. Saj zahteva organizacija samo izvrševanje zakona in odredb in nič drugega, ker ji drugo tudi brez zakona in odredb nikdo ne more dati. Če se zgodi, da se ji vrže pod noge poleno, da se preskoči zakon in odredbe — danes je še to mogoče, ker še nismo dovolj trdno organizirani, ne mi, niti država sama — to jutri več ne bode. Jutri se ne bo upal noben organ iti preko zakona, nikdo ne bo smel vršiti protekcijo na škodo drugih. Danes se mi za to borimo in se bomo borili do zmage.

Stanovanjsko vprašanje.

To vprašanje vznemirja vse revne sloje in vse, ki nimajo svojih hiš ter zadeva tudi invalide in vse vojne žrtve. Stanovanja ni, a dobe se le za visoke cene in visoke nagrade, katerih vojna žrtev ne premore in je tako prisiljena živeti v nezdravih luknjah, da še tisto malo zdravja, ki ga še ima izgubi.

Politično divjanje v naši državi in ki noče vzeti konca in kakor se zdi, ga še ne bo vzelo tako kmalu, ne dovoljuje, da bi se reševala mnogoštevilna socialna vprašanja, od katerih je v prvi vrsti odvisen red in mir. Vojne žrtve so najbolj čutile to tragično vez socialnega vprašanja in politične situacije v naši državi in zbog tega so danes tudi pozabljene in takorekoč brezpravne.

Eno iz teh socialnih vprašanj, ki čakajo svoje rešitve, je stanovanjsko vprašanje. To vprašanje je v ožgled 1. januarja 1925. dobilo poseben pomen, ker s tem dnevom preneha stanovanjski zakon, nov pa ni mogel biti sprejet. Skrb najemnikov se je povečala in nikdo ni siguren, kam bodo mu zložili njegovo borno imetje in na kateri ulici ali dvorišču bo neke noči zmrznil z otroci in ženo vred.

Res je med tem minister za socialno politiko podvzel korake, da se začasno reši ta katastrofa do trenutka, dokler ne bo mogočnosti, da se z novim zakonom utrdi vprašanje o stanovanjih. Poleti se tudi lažje — tako merodajni faktorji v svoji milosrčnosti najbrž tudi računajo — spi na prostem in dež, če premoči reveža ni škodljiv in tako strašen, kakor mraz in zima, ker poleti sije toplo solnce.

Vprašanje stanovanja, ki se povsod tako ostro čuti, bo popolnoma rešeno le tedaj, ko bo vsak poleg svobodne pogodbe med najemnikom in hišnim gospodarjem tudi lahko izbral stanovanje, kakoršno bo želel. Ali to je stvar še bodoče bodočnosti.

Za sedaj bi morala država, občina in današnja družba sama skrbeti in gledati, da se začne čimveč zidati, da državni uradi in banke, ki so zasedle privatna stanovanja zidajo svoje hiše in stanovanja za svoje uradnike. Današnje pomanjkanje stanovanj zelo mnogo vpliva na poslabšanje zdravstvenih razmer v državi in narod, katerega člani bolehajo mora postati slab, izumreti. Saj so vojna leta vsled pomanjkanja hrane izzvala veliko smrtnost, posebno med mladino, naravnost ustoličila tuberkulozo, a pomanjkanje, oziroma nezdrave luknje kot stanovanja še dodajajo spolnim pregreškom.

Špekulacija, ki se je razvila pri sedanji stanovanjski mizeriji je tudi veliko zlo, katero treba odpraviti. Po sedanjem stanovanjskem zakonu se za stanovanja v starih hišah plačuje nizka najemnina gospodarju. Ali najemniki pa odstopajo svoje najete sobe podnajemnikom za takšne cene, da z izkupičkom ne le poravnajo svojo najemnino za vse stanovanje, nego se še iz tega preživljajo. Tako izkoriščanje se mora preprečiti. Zakaj vprašanje višine stanovanja je vprašanje obstanka, eksistence. In ako najemniki odirajo podnajemnike, med katerimi je veliko celih rodbin, si morajo ti pri svojem siromašnem zaslužku odtrgovati od hrane in obleke, da plačajo stanovanje. Slaba in pomanjkljiva hrana pa je vzrok boleznim in prezgodnjemu oslabevanju. Država sama je pa ostavila vojne invalide in rodbine padlih žrtv brez krova in brez kruha in brez obleke. In nikjer ni gibanja, da bi se temu odpomogli, razen nekaj invalidskih domov, kar pa še daleč, daleč ni nič v tem pogledu. Kakor bi hotela molče reči: Umrite, ker ste nam nadležni sedaj.

Da bi bilo v ljudeh vsaj nekaj hvaležnosti, ker je že država nima, bi se tisti ljudje, ki so si v času vojne in prevrata pridobili bogastvo in si ustvarili tako — pošteno ali nepošteno — ugoden, topel kotiček in še več, nego jim je za sebe potrebno, morali spomniti vojnih žrtv ter pomagati in jim postaviti stanovanja. Ako so tem »srečnežem« očetje teh otrok, ki zdaj zmrzujejo, gladujejo in ne vedo, kje bi se naspali, pripomogli s svojo krvjo in življenjem, da žive sedaj še bolj razkošno, kot pred vojno, oziroma, da so se obogatili iz nič takorekoč, naj bi vsaj nekaj dali tem sirotam in tako pripomogli do stanovanja.

Z zakonom je treba zaščititi v prvi vrsti vojne invalide in rodbine padlih. Za njimi je takoj ostalo delavstvo in uradništvo. Ostali naj se pogajajo med seboj z lastniki hiš in si uredi, kakor vedo in znajo. Denar imajo in jim to ne bo težko.

**Vsem svojim naročnikom želi
vesele Božične praznike in srečno
Novo leto**

Uredništvo,

BAJADERA: (se mu potasi približa in položi roko na njegovo ramo) Kraljevič, zakaj stokaš?

KRALJEVIČ: (se zdrzne) Kdo si? Izrodek divjih sanj Šive, kaj hočeš? Odstrani se, bela kača; ne dotikaj se me!

BAJADERA: (se smeje, kazaje svoje lepe, bele zobe) Bela? Da, to tudi sem! Ali bi ti hotel, da sem zamorka?... Kaj me ne poznaš? Kaj se ne spominjaš, da sem ti malo prej snela okove, v katerih si ležal zvezan pred obličjem bogov?

KRALJEVIČ: Okove... a, da, spominjam se. Zločinci so me zvezali in me položili v temno svetišče. Mene, ki sem svet. A z glave troedinega so posijali solnčni žarki. Trepotali so in se igrali okrog mene, dokler se ni eden iz njih nežno pripognil, pobožal mi lase in me rešil okov... Ali si ti eden tistih solnčnih žarkov?

BAJADERA: Ti sanjaš, kraljevič. Ali gotovo bi lahko tudi verjela, da je bilo tako in da nisem nič drugega nego solnčni žarek. (Se udari po bokih). Ha, ha, ha! Ti fant ti sanjavi! Mi smo kot solnčni žarki in hčere Kame-Kame, ki prinaša ljubav — prišle k tebi v temno zavetišče. Plesale smo okrog tebe in ti pele pesmi Kamine. Ali ti si bil mračen, kakor triglavi Brahma in se nisi zganil v svojih okovih. Kakor bude solnčni žarki lotosov cvet na temnem dnu vode, tako smo me budile tebe. Ali bil si zakrknjen. Tedaj sem ti snela okove. Ti pa

si komaj začutivši svobodo, planil z divjim krikom in bil z enim skokom zunaj... Kip Brahme pa se je zrušil in pogasil večni ogenj.

KRALJEVIČ: Vse se zruši, vse pogasne — zemlja in nebo!

BAJADERA: Me, svečenice Kamine, smo se prestrašile strašnega znamenja; edina jaz sem imela pogum, da grem za teboj... Ali me spoznaš, fant lepi, kodrolasi fant?

KRALJEVIČ: Ničesar ne vem. Ne govori več. Ti si videla znamenje. Ven moram. Slišiš, kako kličejo? To je star bojni krik s katerim kriče tlačeni, ko se maščujejo. Tako smo kričali mi, ko smo rušili pravadne bogove, vladarje na Kailasi...

BAJADERA: Kaj govoriš, kraljev sin!

KRALJEVIČ: Pustite me ven! Glavo si razbijem! Klicati hočem, kričati s poklikom mojih bratov. (Zakriči z neartikuliranim glasom... BAJADERA ga s prva gleda z grozo, a nato s posmehom.)

BAJADERA: Kaj delaš, kraljevič? Zakaj hočeš ven? Glej, ali ni lepo tukaj? Zakaj hočeš čez zid?

KRALJEVIČ: Ker mi je pregraja.

BAJADERA: Ali ni za tem zidom mestni zid? Ali ni za mestnim zidom zid kraljestva, a potem morje — zid zemlje — zid za zidom? Kaj ti koristi, ako tudi enega preskočiš? Pregraja te čaka zopet.

KRALJEVIČ: Vse pregraje razrušim... Odpreti se morajo sleherna vrata... Vse mora biti

eno. To je moja volja... In kakor sem sedaj kriknil tistim svojim bratom, ki jih vi imenujete Čandali in živina, dal znamenje za naval, tako bom vzklikal tudi za naprej in vsi nizki in mali po vsem svetu se vzdignejo. Najvišji bodo najnižji, začetek bo postal konec. In več ne bo nobene svetlobe in nobene noči, noben »jaz« in noben »ti« — vse bo eno, vse eno...

BAJADERA: Noben »jaz« in noben »ti«? Noben »jaz«? Kako — ali je tudi ona, črna sužnja z usti, ki ji vise, kakor ušesa in z nosom, ki je kakor zgneten kamen — da smo jaz in ona eno — in da ni ne razločka, ne stanu? Ne! Poglej! (Odpne pas in za trenutek odgrne obleko. Telo belo in prelestno — kakor da je iz slonove kosti izklesano — se vidi. Nato ga zopet zakrije z naglo krenjo.) Noben »jaz«? Ha, ha, ha!

KRALJEVIČ: (zmedeno) Pusti! Pusti! To mora biti! To je večna volja, ki mi ukazuje.

BAJADERA: ... in noben »ti«! Fant, vitek s plamtečimi očmi, kakor iz daljnjih plamenov na vrhuncih gora — ti nočeš biti nič drugega, nego opica, ki lušči v gozdovih lešnike, nič drugega, nego kamen in kopri-va in meglja? Fant, poglej me! Tako! Tako! Tvoje oči me žgo, kakor solnčni žar. Daj, da ti pogladim kodre! Daj, ne beži od mene!... Tako mehki so, tako nežni, kakor žametno cvetje, ko ga ovlaži jutranja rosa. Mladec, kraljevič, ti si lep — in ti nočeš, da bi bil »ti«!? Ha, ha, ha!

